

Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar till författningsförslag som kan få effekter av betydelse för företag.

Klimat- och näringslivsdepartementet

Yttrande över Energimarknadsinspektionens rapport Energidelning och andra nyheter till följd av ändringar i EU:s elmarknadslagstiftning

Regelrådets ställningstagande

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen uppfyller kraven i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Motivering till Regelrådets ställningstagande

Regelrådet finner att konsekvensutredningen innehåller en tydlig beskrivning i de flesta delar. Detta innebär att de potentiella effekterna av de föreslagna regleringarna har analyserats och presenterats på ett tillräckligt tydligt sätt. Regelrådet anser däremot att det saknas en beskrivning av åtgärder för att begränsa förslaget kostnader och andra effekter samt hur förslagsställaren ser på behovet av speciella informationsinsatser till följd av förslaget. Regelrådet bedömer vidare att det saknas en fullständig beskrivning av hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas. Dessa brister är emellertid inte av tillräcklig betydelse för att bli avgörande för helhetsbedömningen. Regelrådet bedömer därför att konsekvensutredningen uppfyller kraven i förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

Innehållet i förslaget

Remissen innehåller förslag till ändringar i: ellagen (1997:857), förordningen (1999:716) om mätning, beräkning och rapportering av överförd el, förordning (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen och förordningen (2023:242) om leverans av el och aggregeringstjänster. Förslagsställaren konstaterar i remissen att konsekvensutredningen rör förslag om ändringar i främst ellagen (1997:857) och har sin grund i det reviderade elmarknadsdirektivet.

De föreslagna ändringarna i ellagen innebär, bland annat, att det införs definitioner av begreppet energidelning och organisatör av energidelning i ellagen. Vidare införs bestämmelser som säkerställer att elanvändare har rätt att delta i energidelning av förnybar energi inom gränserna för det elområde där parterna som ska energidela har sina elektriska anläggningar. Energidelning får bara ske om någon har åtagit sig det ekonomiska ansvaret för de obalanser som energidelningen orsakar. Vidare införs en skyldighet för den som ingår ett energidelningsavtal att anmäla det till sin elleverantör, samt förbud för marknadsaktörer att diskriminera en elanvändare som deltar i energidelning.

Det föreskrivs även vem som får ingå ett avtal om energidelning samt att när energidelningsprojekt ägs av en myndighet ska minst tio procent av den energi som delas om möjligt erbjudas till utsatta kunder. Vidare införs regler om vad som ska gälla när en elanvändare utser en tredje part som organisatör av energidelning. Organisatören är då skyldig

att i avtal med och fakturering av elanvändaren tillämpa vissa bestämmelser som gäller för elleverantörer.

Bedömning av delaspekter

Problembeskrivning och syftet med förslaget

Det anges i remissen att Energimarknadsinspektionen (EI) har fått i uppdrag av regeringen att bedöma vilka åtgärder som är nödvändiga med anledning av ändringar i elmarknadsdirektivet och elmarknadsförordningen. EI ska lämna nödvändiga författningsförslag i delar där genomförandet kräver föreskrifter i lag eller förordning. Det framgår av konsekvensutredningen att Europaparlamentet och rådet beslutade den 13 juni 2024 att anta ändringar av elmarknadsdirektivet (EU) 2019/944 och elmarknadsförordningen 2019/943. Detta skedde genom ändringsdirektivet (EU) 2024/1711 och ändringsförordningen (EU) 2024/1747. Ändringarna syftar till att förbättra utformningen av unionens elmarknad.

Den reviderade elmarknadsförordningen trädde i kraft den 16 juli 2024 och ska tillämpas direkt av Sverige eftersom en EU-förordning är bindande och gäller i sin helhet utan att det krävs några nationella lagstiftningsåtgärder. EI har bedömt att ändringarna i förordningen inte föranleder några åtgärder i svensk författning utöver att Swedac och EI bör ges i uppdrag att utreda hur regelverket ska utformas för att uppfylla kravet på valideringsprocess och driftskompatibilitet för uppgifter från särskilda mätanordningar. Vidare anges att ändringarna av elmarknadsdirektivet ska vara genomförda i svensk rätt senast den 17 juli 2026. De är obligatoriska för alla medlemsstater att genomföra, om än med vissa frihetsgrader att påverka hur de genomförs i den nationella lagstiftningen. Förslagsställaren konstaterar därutöver att konsekvensutredningen rör förslag om ändringar i främst ellagen (1997:857) och har sin grund i det reviderade elmarknadsdirektivet. Målet med förslagsställarens rapport är att presentera författningsförslag som uppfyller elmarknadsdirektivets krav på medlemsstaterna att säkerställa en rätt att delta i energidelning.

Regelrådet finner redovisningen av problem och syfte med förslaget godtagbar.

Konsekvenser om ingen åtgärd vidtas

Det anges i konsekvensutredningen att om Sverige inte genomför det reviderade elmarknadsdirektivet i nationell lagstiftning kan kommissionen inleda ett överträdelseärende och väcka talan mot landet i Europeiska unionens domstol som i sin tur kan utdöma böter. Om förslagen inte genomförs kommer invånarna i Sverige inte heller att säkerställas rätten till energidelning som elmarknadsdirektivet ger. Förslagsställaren anger vidare att det är svårt att på förhand kvantifiera vad följderna blir om Sverige inte införlivar direktivet. Som referens kan dock nämnas att Sverige bötfälldes på grund av ett fem år försenat införlivande av vapendirektivet¹ med ett standardbelopp på 8,5 miljoner euro plus rättegångskostnader. Det

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/853 av den 17 maj 2017 om ändring av rådets direktiv 91/477/EEG om kontroll av förvärv och innehav av vapen.

dagliga vite som kommissionen yrkade för det fall att Sverige inte införlivade direktivet innan domen meddelades i ärendet var cirka 50 000 euro per dag.

Regelrådet gör följande bedömning. Det framgår tydligt vilket behov som de föreslagna ändringarna ska fylla och det går att sluta sig till att det behovet inte skulle uppfyllas om ingen åtgärd vidtogs. Beskrivningen är tillräcklig.

Regelrådet finner redovisningen av konsekvenser om ingen åtgärd vidtas godtagbar.

Alternativa lösningar

Förslagsställaren konstaterar i sin konsekvensutredning att det finns flera möjliga sätt att implementera energidelning i svensk rätt. Förslagsställaren redogör för alternativa lösningar som övervägts i ett särskilt avsnitt (avsnitt 7.4, s95-97). Det anges bland annat att ett alternativ som förslagsställaren har övervägt är att mätvärden för energidelningsarrangemangen hanteras centralt i en datahubb. Ett sådant system finns implementerat i exempelvis Tjeckien där transmissionsnätsoperatören har skapat en hubb som sköter administration och avräkning av den delade energin enligt förbestämda fördelningsnycklar. Avräkning sker sedan separat från elhandelsmarknaden och elleverantörerna. Dessa aktörer får dock information om att energidelning äger rum i deras anslutningspunkter. Att hantera energidelning genom en datahubb skulle i svensk kontext vara mer effektivt än om varje lokalnätsföretag skulle göra om sina system. Ei har, på uppdrag av regeringen, under 2015–2017 utrett och föreslagit författningsändringar för att möjliggöra införandet av en central informationshanteringsmodell för elmarknaden.² Ei anser att en hubb för en centraliserad mätdatahantering fortfarande skulle kunna vara ekonomiskt fördelaktig jämfört med att fortsätta använda och utveckla dagens decentraliserade informationshanteringsmodell. Sverige har dock inte någon datahubb i dagsläget och Ei bedömer det som orealistiskt att få en på plats innan det reviderade elmarknadsdirektivet ska vara införlivat i svensk lagstiftning.

Regelrådet gör följande bedömning. Det finns en utförlig och tydlig beskrivning av alternativa lösningar samt de överväganden som gjorts avseende de föreslagna ändringarna i ellagen.

Regelrådet finner redovisningen av alternativa lösningar godtagbar.

Berörda företag

Det framgår av konsekvensutredningen att förslaget berör 170 lokalnätsföretag. Storleken på företagen varierar stort. Tre företag har cirka 800 000 uttagsabonnemang vardera och ytterligare sju företag mellan 100 000 och 300 000 abonnemang i uttagspunkt. Dessa tio företag har sammanlagt över 3 300 000 uttagsabonnemang, medan de tio minsta företagen sammanlagt har färre än 7 000. Medelvärde är cirka 36 000 uttagsabonnemang per nätföretag, medan medianen är betydligt lägre, cirka 11 000.

Vidare anges att även elleverantörerna berörs av förslaget. Det finns cirka 150 elleverantörer på den svenska marknaden. Storleken på elleverantörerna varierar. De stora företagen har den allra största andelen av marknaden. De tre största företagen har tillsammans cirka 2,4 miljoner kunder, och de 30 största företagen har tillsammans ungefär fem miljoner kunder, vilket innebär runt 90 procent av marknaden.

² Energimarknadsinspektionens rapport Ny modell för elmarknaden, Ei R2017:05.

Förslaget berör även balansansvariga. Sverige har idag cirka 40 balansansvariga som varierar i storlek där det minsta företaget har runt tio miljoner kronor i årsomsättning. De största aktörerna ingår i multinationella koncerner med årsomsättningar på upp till cirka 240 miljarder kronor. Förslagsställaren anger därutöver att förslaget berör även de små- och medelstora företag som är intresserade av att delta i energidelning. Det finns idag ungefär 1,3 miljoner aktiva företag inom kategorin små och medelstora företag.

Regelrådet gör följande bedömning. Det finns en tillräckligt tydlig beskrivning av berörda företag utifrån antal, storlek och bransch.

Regelrådet finner att redovisningen av berörda företag är godtagbar.

Förslagets effekter för företagens kostnader och intäkter

Det anges i konsekvensutredningen att förslaget förväntas leda till konsekvenser för lokalnätsföretag som behöver hantera ökade volymer mätuppgifter som i enlighet med genomförandeförordningen 2023/1162, ska tillgängliggöras för de aktuella marknadsaktörerna som deltar i, eller möjliggör, energidelning. Kostnaden bedöms bli begränsad, dels eftersom tillgängliggörandet till stor del förväntas kunna ske automatiserat och med stöd av befintliga system, dels då energidelning förväntas bli vanligast inom en och samma balansansvarig som då redan får relevanta mätdata från alla sina anslutningspunkter.

Vidare anges att förslaget förväntas leda till ekonomiska konsekvenser för elleverantörer i form av uteblivet påslag per kWh från de kunder som konsumerar delad energi. På samma sätt får de lägre intäkter i form av avdrag per kWh från de mikroproducenter som delar sin energi i stället för att sälja den till sin elleverantör. Det ska dock noteras att vissa elleverantörer endast tar ut en fast avgift per månad för både mottagning och leverans av el. En möjlig konsekvens kan vara att fler elleverantörer övergår till en sådan prismodell vilket (allt annat lika) lämnar deras intäkter oförändrade om en kund börjar energidela.

Förslagsställaren bedömer att elleverantörerna kommer att få kostnader för systemuppdateringar relaterat till deras skyldighet att dra av delad energi på kundernas fakturor. El uppskattar att kostnaden för detta kommer att uppgå till en miljon kronor per elleverantör att kunna dra av mängden delad el i fakturan, för de som inte redan har sådana funktioner. Uppskattningen baseras på information från branschföreträdare. Eftersom det redan finns möjligheter för kunder att ha fastkraftsavtal, handla el bilateralt och genom leverans från gemensamma produktionsanläggningar bör flera elleverantörer redan ha liknande funktioner i sina faktureringsystem, vilket förväntas sänka kostnaderna för att möjliggöra energidelning. Det finns inget hinder mot att ta ut avgifter från de som energidelar vilka åtminstone täcker de förväntade kostnaderna för att möjliggöra energidelningen. Om ingen kund eller grupp av kunder är beredda att betala merkostnaderna för energidelningen finns inget krav för en enskild elleverantör att skapa ett sådant system.

De elleverantörer som säljer el till fastpris kommer behöva se över sitt erbjudande till de kunder som energidelar. Om exempelvis en kund med flexibel last har spotpriset på den delade elen och fastpris från elleverantören så kan denne välja att förbruka till spotpriset när det är lågt och till det fasta priset när spotpriset är högt, vilket leder till högre kostnader för elleverantören som köper in el till spotpris. Om marknaden fungerar väl förväntas elleverantörerna hantera problemet genom att exempelvis ta med energidelning som en variabel vid beräkning av fastpris eller kräva samma prismodell för såld och inköpt el till kunder som deltar i energidelning. Förslagsställaren konstaterar att det är svårt att avgöra på förhand hur populärt

energidelning kommer att bli, men om det blir populärt kommer de elleverantörer och balansansvariga som satsar på möjliggörande av energidelning att få ökade intäkter på bekostnad av de som inte gör det.

Förslaget förväntas kunna få konsekvenser för balansansvariga, även de som inte är elleverantörer. Det kan exempelvis vara renodlade företag som hanterar balansansvar åt elleverantörer. Dessa aktörer förväntas kunna få kostnader relaterat till systemuppdateringar för att möjliggöra energidelning. Kostnaderna bedöms kunna uppgå till motsvarande belopp som de uppskattade kostnaderna för elleverantörer. Det är dock inte säkert att alla balansansvariga kommer att ha sådana kostnader eftersom befintliga processer för bilateralt handlad el används även för delning av el enligt förslaget. Precis som för elleverantörerna förväntas att även balansansvariga tar betalt för möjliggörandet på ett sätt som åtminstone täcker deras kostnader.

Förslaget förväntas också leda till konsekvenser för de små- och medelstora företag som ingår avtal om energidelning. Genom att få ett möjligt alternativ till att köpa och sälja el via elleverantör och grossistmarknaden finns potentiellt en möjlighet att påverka sina elkostnader. Det är dock oklart ifall de kostnader som uppstår för att administrera energidelningen överstiger de eventuella besparingar som görs när elleverantören inte tar betalt för eller betalar för den konsumerade eller producerade elen som delas.

Förslagsställaren anger vidare att organisatörer av energidelning är en aktör som introduceras i det reviderade elmarknadsdirektivet. Författningsförslagen kan få konsekvensen att sådana aktörer etableras på marknaden. Det är svårt att säga hur vanligt det kommer bli med en sådan tredje part som kan möjliggöra energidelning. I den mån sådana aktörer etableras förväntas det vara för att en god affärsmöjlighet uppstår, vilket får antas leda till positiva ekonomiska konsekvenser för dessa aktörer.

Regelrådet gör följande bedömning. Det är positivt att förslagsställaren har kvantifierat kostnaderna för systemuppdateringar som berörda elleverantörer och balansansvariga kan behöva genomföra till följd av förslaget. Regelrådet anser vidare att det finns en kvalitativ beskrivning av förslagets påverkan på berörda företags kostnader och intäkter, som är förhållandevis tydlig.

Regelrådet finner att redovisningen av förslagets effekter för företags kostnader och intäkter är godtagbar.

Påverkan på konkurrens och särskilda hänsyn till små och medelstora företag

Påverkan på konkurrens

Förslagsställaren anger i sin konsekvensutredning att de föreslagna ändringarna kan få en viss påverkan på konkurrenssituationen på elhandelsmarknaden. Om energidelning blir vanligt kommer de företag som möjliggör detta att få konkurrensfördelar gentemot övriga företag. Det finns dock inget som idag hindrar energidelning på det sätt som Ei föreslår. Om det finns betydande marknadsandelar att vinna på att möjliggöra energidelning bör det redan vara en del av marknadens nuvarande konkurrenssituation. Att energidelning förs in i ellagen skulle dock ändå kunna få en viss effekt genom att öka medvetenheten hos branschen och hos elanvändarna. Förslagsställaren har inte identifierat någon påverkan på konkurrensförhållanden i övrigt.

Regelrådet gör följande bedömning. Det finns en beskrivning av påverkan på konkurrensförhållanden i konsekvensutredningen, som är förhållandevis tydlig. Regelrådet anser däremot att det hade varit fördelaktigt om förslagsställaren hade inkluderat en mer detaljerad beskrivning av hur förslaget påverkar de små- och medelstora elleverantörerna, hur deras förmåga att fortsätta verksamheten kan påverkas liksom hur regleringen kan påverka möjligheterna för ytterligare aktörer att tillträda marknaden.

Regelrådet finner redovisningen av påverkan på konkurrens godtagbar.

Särskilda hänsyn till små företag

Förslagsställaren bedömer att de föreslagna ändringarna skulle kunna få asymmetrisk påverkan på elhandelsmarknaden till nackdel för mindre elleverantörer. Möjliggörandet av energidelning förväntas kräva investeringar i IT-system vilka är relativt oberoende av antalet kunder. Det förväntas missgynna små företag. Samtidigt är det färre potentiella kunder som kan dela på kostnaderna för att möjliggöra energidelning hos mindre elleverantörer, vilket minskar sannolikheten att de är beredda att betala kostnaderna för att få energidela hos den aktuella elleverantören. Det kan dock i sin tur leda till att elanvändare söker sig till större elleverantörer som kan erbjuda billigare energidelning. Eftersom bilateral handel, fastkraftsavtal och leverans från gemensamma produktionsanläggningar redan är möjligt inom ramen för dagens regelverk, vilket också kräver avdrag från måtvärden för levererad el, kommer troligen effekten att bli begränsad. En omständighet som tyder på att små företag inte kommer att missgynnas av förslaget är att det sedan tidigare finns små elleverantörer som säljer vindandelar genom ekonomiska föreningar, vilket i stora delar liknar upplägget för energidelning.

Regelrådet gör följande bedömning. Det finns information som visar hur förslaget i vissa avseenden kan komma att påverka just små företag. Regelrådet finner att det i och för sig hade varit önskvärt att direkt belysa om särskilda hänsyn till små och medelstora företag har tagits. Den information som finns kan likväl anses visa att så inte har skett och vilka konsekvenser det kan ge för mindre företag. Beskrivningen är tillräckligt tydlig.

Regelrådet finner redovisningen av särskilda hänsyn till små företag godtagbar.

Åtgärder för att begränsa förslagets kostnader och andra effekter

Inget anges om åtgärder för att begränsa förslagets kostnader och andra effekter.

Regelrådet gör följande bedömning. Det finns en tydlig beskrivning av vilka överväganden som förslagsställaren har gjort vid utformning av de föreslagna ändringarna. Regelrådet har däremot inte kunnat utläsa en tydlig beskrivning av vilka åtgärder som vidtagits, beträffande de aktuella ändringarna, för att begränsa förslagets kostnader och andra effekter, vilket är en brist.

Regelrådet finner redovisningen av åtgärder för att begränsa förslagets kostnader och andra effekter bristfällig.

Särskild hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande och behov av speciella informationsinsatser

Det anges i konsekvensutredningen att det reviderade elmarknadsdirektivet ska vara genomfört i svensk rätt senast den 17 juli 2026. Förslagsställaren föreslår, mot denna bakgrund

och med hänsyn till lagstiftningsprocessen, att de föreslagna ändringarna ska träda i kraft senast den 1 juli 2026.

Regelrådet gör följande bedömning. Beskrivningen av särskild hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande är tillräckligt tydlig. Regelrådet har däremot inte kunnat utläsa en beskrivning av hur förslagsställaren ser på behovet av speciella informationsinsatser. Avsaknaden av sådan information medför att konsekvensutredningen är ofullständig i denna del.

Regelrådet finner redovisningen av särskild hänsyn till tidpunkt för ikraftträdande godtagbar.

Regelrådet finner redovisningen av behov av speciella informationsinsatser bristfällig.

Hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas

Förslagsställaren anger i sin konsekvensutredning att de föreslagna ändringarna innebär bland annat nya åligganden för elleverantörer, balansansvariga och elnätsföretag. Vidare anges att efterlevnaden av de nya bestämmelserna bör följas upp genom tillsyn. El föreslås få rätt att meddela föreskrifter som kompletteras eller specificerar krav och skyldigheter som föreslås i lag och förordning. I dessa fall kommer El att utreda hur förslagen ska följas upp i samband med att föreskrifterna utarbetas.

Regelrådet gör följande bedömning. Det finns viss information om hur förslagsställaren ser på behovet av uppföljningen av de föreslagna bestämmelserna. Däremot saknas en fullständig beskrivning av hur förslagsställaren kommer att utvärdera de föreslagna bestämmelserna. Avsaknaden av sådan information medför att konsekvensutredningen är ofullständig i denna del.

Regelrådet finner att redovisningen av hur och när konsekvenserna av förslaget kan utvärderas är bristfällig.

Förslagets överensstämmelse med EU-rätten och om förslaget går utöver minimikraven

Det anges i konsekvensutredningen att de föreslagna ändringarna har tillkommit för att genomföra krav i EU-direktiv och överensstämmelse med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Förslagsställaren bedömer att författningsförslagen inte heller överskrider direktivets miniminivåer.

Regelrådet finner att redovisningen av förslagets överensstämmelse med EU-rätten och om förslaget går utöver minimikraven är godtagbar.

Övrigt av relevans för ärendet eller Regelrådets bedömning

Regelrådet har inte kunnat utläsa något annat än det som behandlats i tidigare avsnitt som varit relevant för rådets bedömning i ärendet.

Regelrådet behandlade ärendet vid sammanträde den 23 april 2025.

I beslutet deltog Anna-Lena Bohm, ordförande, Helena Fond, Hans Peter Larsson, Lars Silver och Roland Sigbladh.

Ärendet föredrogs av Steven Wall.

Anna-Lena Bohm

Ordförande

Steven Wall

Föredragande